

Hierna volgend artikel is afkomstig uit:

De Levende Natuur

Doelstelling van 'De Levende Natuur' Het informeren over ontwikkelingen in onderzoek, beheer en beleid op het gebied van natuurbehoud en natuurbeheer, die van belang zijn voor Nederland en België.

De artikelen zijn vooral gebaseerd op eigen ecologisch onderzoek, ervaring of waarneming van de auteurs. De Levende Natuur verschijnt 6x per jaar, waaronder tenminste 1 themanummer. **Meer informatie op:**

www.delevendenatuur.nl

JA ik wil graag een abonnement op *De Levende Natuur*

naam: _____

adres: _____

postcode: _____ woonplaats: _____

e-mail: _____ tel.: _____

Ik machtig *De Levende Natuur* om het totale aangekruiste bedrag van mijn rekening af te schrijven:

bank/giro: _____

datum: _____ handtekening: _____

Graag aankruisen:

- proefabonnement** – € 9,90 (drie nummers)
- particulier** – € 29,50 (NL + B) – overige landen € 35,-
- instelling/bedrijf** – € 50,-
- student/promovendus** – € 9,90* * (max. vier jaar; graag kopie college- of PhD kaart bijvoegen)

Na vier jaar gaat dit abonnement automatisch over in een regulier abonnement.

De prijsontwikkeling kan het stichtingsbestuur dwingen de tarieven aan te passen.

Tevens bent u gerechtigd om uw bank opdracht te geven het bedrag binnen 30 dagen terug te boeken.

**U kunt zich
abonneren via
onze website**

U kunt ook bijgaande bon uitprinten
en ingevuld opsturen naar:

Abonnementenadministratie
De Levende Natuur,
Antwoordnummer 134
6700 VB Wageningen.

Tel. 0317 - 46 64 39
administratie@delevendenatuur.nl

www.delevendenatuur.nl

Onderzoek naar de effectiviteit van wildbeschermingsmethoden

Bachelorproef Sven Peeters

Om een hoge houtkwaliteit en een diverser bos naar soortensamenstelling en -leeftijd te bekomen kan er gewerkt worden met de zg. QD-methode. QD staat voor kwalificeren en dimensioneren. De QD methode is een manier om kwaliteitshout (fijner) te produceren. Hierbij worden kloempen aangeplant in het bos. Kloempen zijn kleine verjongingsgroepen van een 40-tal jonge bomen rond een herkenningspaal. Bij het aanplanten is een groot probleem de beschadiging van het plantsoen door wild. Dit probleem doet zich vooral voor in homogene naaldbossen. In dit type van bossen is door het kleine voedselaanbod een zeer hoge wilddruk; met name ree, konijn en haas komen hier veel voor. De veroorzaakte wildschade manifesteert zich in de vorm van veegschade, bastvraat en vreeschade. Dit heeft nadelige gevolgen voor de kwaliteit van het hout. Bovendien is er het risico dat de plant volledig afsterft.

Wildbeschermingsmethoden

De student heeft op verschillende plaatsen, in verschillende bosgebieden, met verschillende soorten bomen, kloempen aangebracht. Bij het aanbrengen van deze kloempen werd per boom de tijd voor aanplant genoteerd en de tijd nodig om een beschermingsmiddel aan te brengen. Types wildbescherming die gebruikt werden zijn bamboe, ijzerboom, rollen gaas, spiraal, koker, enkelmazige koker, dubbelmazige koker, tape, knijpers, kippendraad, wilddraad, houten staketsels, wol, certosan en mensenharen. Vervolgens werd op verschillende tijdstippen de effectiviteit van de bescherming nagegaan.

Conclusie

Door de vele variabelen in het experiment kan er geen sluitende conclusie getrokken worden van het beschermend effect van de verschillende wildbeschermingsmethoden. Locatie, wilddruk, het

plantsoen zelf en toeval spelen een grote rol. Voorlopig kunnen we met enige voorzichtigheid beweren dat de koker, de dubbelmazige koker, kippendraad, wilddraad en het houten staketsel een goed beschermend effect hebben op de aanwezige wilddruk in de bosgebieden. Voor mensenharen, wol en Certosan zal nog verder onderzoek moeten gebeuren naar hun beschermend effect op wildschade.

Met hulp van vrijwilligers wordt een 'kloemp' voorzien van de nodige wildbescherming: Rollende gaas (zwart), Koker (wit-groene kleur), Enkelmazige kolom (bij man met groene jas) (foto: Sven Peeters).

Advies aan privéboseigenaars voor het realiseren van NATURA 2000 doelen in de Zuiderkempen (Vlaanderen)

Bachelorproef Jens Dillen

De bosoppervlakte in Vlaanderen is in vergelijking met omliggende landen zeer beperkt. Van het bosareaal in Vlaanderen is naar schatting ongeveer 70 % privé-eigendom.

In de werkingsregio van de Bosgroep Zuiderkempen liggen heel wat van de privébospercelen in NATURA -2000 gebied. Vanwege de eerder kleine en versnipperde bouseigendommen blijft een adequaat beheer gericht op het realiseren van NATURA-2000 doelstellingen achter.

Acties voor Europese natuur in privébos

Afgelopen academiejaar heeft de student veldonderzoek verricht in zeven boscomplexen behorende tot de speciale beschermingszone (SBZ) 'Bovenloop van de Grote Nete met Zammels Broek, Langdonken en Goor' met een totale oppervlakte van 4280 ha. Voor de privébospercelen in dit

gebied is ten eerste geïnventariseerd welke habitattypes reeds aanwezig zijn of welke potentieel tot ontwikkeling kunnen komen. Vervolgens werd de habitatkwaliteit en de geschiktheid als biotoop voor habitatrichtlijnsoorten beoordeeld aan de hand van verschillende criteria, zoals voor bossen de hoeveelheid aan dood hout, variatie in zowel verticale als horizontale structuur, aanwezigheid van invasieve exoten, mate van vergassing, ruderalisering en verruiging. Voor wat betreft de habitatgeschiktheid voor soorten is er gekeken naar totale vegetatiebedekking, abundantie oevervegetatie, voedselrijkdom, lichtregime en transparantie van de waterkolom. Deze verschillende criteria hebben allen een aparte score gekregen. Van deze scores wordt een geïntegreerde beoordeling gemaakt. Om de staat te verbeteren moet de toestand van de individuele bospercelen die over

een gedegradeerde score beschikken worden verbeterd. Om dit te realiseren worden maatregelen zoals het herstel van de hydrologie, het behoud van oude bomen, groepen kappen en selectieve hoogduining per eigendomsperceel voorgesteld die waar mogelijk worden ingevoegd in de verschillende bosbeheerplannen van de eigenaars.

Relicten van habitattypes

Met dit praktisch veldonderzoek werd aan de Bosgroep Zuiderkempen een methodiek aangereikt om in privébospercelen NATURA 2000 doelen te realiseren. De meerderheid van de eigendomspercelen bevinden zich in gedegradeerde toestand. Toch zijn er nog heel wat waardevolle relictten van habitattypes aanwezig. De nood aan herstelmaatregelen is hier erg groot.

In deze rubriek is ruimte voor studenten en/ of promovendi om te laten zien met welk onderzoek ze bezig zijn of welke resultaten ze behaald hebben. De studenten of promovendi schrijven zelf over hun onderzoek, onder supervisie van hun begeleider. Per keer gebeurt dit door een andere universiteit of hogeschool. Dit keer is de bijdrage van zowel bachelorstudenten als masterstudenten. De bachelorstudenten resorteren onder de opleiding Agro- en biotechnologie, specialisatie Milieubeheer van Thomas More. Beide bijdragen zijn bachelorproeven ingediend onder de vakgroep natuur- en milieubeheer onder begeleiding van Michaël Cassaert en Sofie Verreydt. Deze vakgroep is gespecialiseerd in praktijkgericht maatwerk in de sectoren bos, natuur en landschap. De masterstudenten werden/worden door de onderzoeksgroep Dier&Welzijn van KU Leuven/Thomas More begeleid. Deze onderzoeksgroep focust zich op diergedrag, dierenwelzijn en animal engineering, wat een combinatie tussen dier en techniek is. Eén van de onderzoekslijnen van deze groep bestaat uit het opvolgen van gedomesticeerde grazers in landschapsbeheer.

Runderen in natuur: nood aan beschutting?

Masterproef Inez Verdonck & Niels Demaître

Voor de begrazing van natuurgebieden verkiest men in België vaak Galloways en Schotse hooglanders. Deze runderen zijn daardoor vaak het onderwerp van onderzoek. Toch worden sporadisch inlandse runderassen, zoals het Kempens rund, ingezet. Het inzetten van dergelijke 'oude' rassen is voor het behoud van de agrobiodiversiteit belangrijk. Bovendien kan er door het betrekken van de veehouder een nauwere binding tussen landbouw en natuur bewerkstelligd worden.

Vee, zoals runderen, schapen of paarden, die voor beheersdoeleinden in natuurgebieden worden ingezet, vallen ondanks het feit dat ze in natuurgebieden worden gehouden, wettelijk gezien onder de term landbouwhuisdieren. Huidig onderzoek bij landbouwhuisdieren focust o.a. op de nood aan beschutting bij weidedieren met de bedoeling daarvoor richtlijnen uit te vaardigen. Hebben landbouwhuisdieren in natuurgebieden nood aan bijkomende beschutting of volstaan de bomen, het struweel, hagen...?

Gedurende vier maanden werden het gedrag (o.a. liggen, staan, opzoeken van schaduw) en de locatie van de Kempense runderen in natuurgebied Dassenaarde via observaties opgevolgd. Dit gebeurde zowel bij warm weer als in gematigde omstandigheden. Daarnaast werd het graas- en herkauwedrag via graassensoren op de halsters opgevolgd. Natuurlijk werden klimaatparameters (omgevingstemperatuur, relatieve vochtigheid, radiatie...) ook geregistreerd om deze te kunnen koppelen aan het geregistreerde gedrag van de runderen.

Hoewel de gegevens nog niet allemaal zijn verzameld, zijn er al enkele zaken opgevallen. Runderen kiezen het graasgebied niet enkel op basis van de weersomstandigheden, maar ook de bodem, drinkwatervoorziening en de vegetatie (soorten grassen, lengte grassen...) spelen een rol. Bij warm weer kiezen de runderen eerder voor een meer drassige/vochtige ondergrond. De runderen zoeken nauwelijks beschutting (schaduw) op, slechts in 2% van de observaties. Hoewel bomen bij zonnig weer schaduw leveren, zijn er ook negatieve aspecten aan bomen verbonden. Zo bleek tijdens de observatieperiode een afgerukte tak ten gevolge van een blikseminslag noodlottig voor een kalf te zijn. Het onderzoek loopt nog verder en meer informatie zal op www.diereninformatie.be worden vermeld. Het ultieme doel van het onderzoek is het opstellen van concrete richtlijnen voor het houden van runderen in weide- of natuurbeheer in relatie tot het klimaat en schuilmogelijkheden.

Monitoring van zaadverspreiding bij schapen in landschapsbeheer

Masterproef Michiel Hermans

Schapen worden soms in natuurgebieden als levende maaimachines ingezet. Voornamelijk de diversiteit in structuur van het begraasde terrein is één van de redenen voor het inzetten van een kudde schapen. Daarnaast is het verspreiden van zaden via de schapenvacht een vaak aangehaald argument om schapen bij landschapsbeheer in te zetten. In welke mate worden zaden via de vacht verspreid en over welke afstand? Hiervoor wordt gedurende enkele maanden een kudde Kempense schapen in de Limburgse gemeente Meeuwen-Gruitrode opgevolgd.

Wekelijks wordt een aantal schapenvachten op zaden gecontroleerd. Deze zaden worden dan verder gedetermineerd. Verder zal de vegetatie van het af te grazen terrein in kaart worden gebracht om te bestuderen in welke mate zaden in schapenvachten worden meedragen.

Aankondiging boek 'Bosbeheer in de praktijk'

Nadat in 2010 het mooie en lijvige 'Bos-ecologie en Bosbeheer' verscheen met veel achtergrondkennis op vooral academisch en HBO niveau, blijkt er veel belangstelling te zijn voor een opvolger gericht op de praktijk. Deze niche wil 'Bosbeheer in de praktijk' invullen. Het zwaartepunt van dit boek zal hierbij eerder liggen op het 'hoe' dan op het 'waarom'. Momenteel wordt door een team van specialisten uit zowel Nederland als Vlaanderen, te weten van Probos, Inverde, Van Hall Larenstein, Agentschap voor Natuur en Bos, Bosgroep Zuid-Nederland en Thomas More, hieraan gewerkt. Voorlopig is als deadline voor het verschijnen van het boek eind 2014 vooropgesteld. **Inl.:** Michaël Cassaert, michael.cassaert@thomasmore.be, Kleinhoefstraat 4, 2440 Geel (B), tel. + 32 (0)14 56 23 10.

Hoewel het nu al duidelijk is dat via het inzetten van een schaapskudde kleine graasgebieden aan elkaar kunnen worden geregen (in vaktermen 'verweving' genaamd) wat de zaaddispersie en de flora ten goede komt, zullen richtlijnen voor het optimaliseren van de zaadverspreiding via schapen geformuleerd worden. Deze informatie zal ook op www.diereninformatie.be te vinden zijn.

Contactpersoon: Michaël Cassaert, michael.cassaert@thomasmore.be